

Prof.dr. Frits de Lange

auteur van o.a. *Gevoel voor verhoudingen* en *Ieder voor zich?*

© Jon Kuiper

"Als 's morgens de krant niet komt, dan verslind ik de letters op het yoghurtzakje of de beschuitbus. Ik ben een echte lettervreter. Wanneer ik drie dagen achtereen geen tijd gehad heb om te lezen, dan heb ik een onvoldaan gevoel. Ik heb een fysieke verhouding met boeken, ik moet wat lezen. Zo maar lezen voor ontspanning, daar heb ik moeite mee. Ik heb altijd een potloodje naast me om belangrijke passages aan te kruisen. Ook als dat niet hoeft, kan ik het niet nalaten. Ik kras met mijn nagel wat aan, of ik leg een ezelsoortje in de betreffende bladzijde. Het is een deformatie, een ziekte. Ik lees wel boekrecensies, maar ik vlieg niet meteen op de top tien af. Ik ben

meer iemand voor het antiquariaat. Er zijn drie antiquariaatjes die ik regelmatig bezoek en daar kom ik met gevulde tassen vandaan. Ik heb zo eens uitgaven van Mulisch gekocht die niet meer in de boekwinkel verkrijgbaar zijn. Ik kan die boeken niet kwijt, dat is een van mijn grote frustraties. Ik moet ze, zoals dat in vakjargon heet, dubbel parkeren. Desondanks weet ik de weg in mijn boekenkast. Het is er een rommeltje, de boeken staan niet op alfabetische of zakelijke volgorde, maar ik weet een titel intuïtief te vinden. Het is me één keer overkomen dat ik een boekje van een Duitse dichter kocht en dat ik later tot mijn schaamte moest erkennen dat het al in de kast stond.

Als kind plunderde ik de plattelands-

bibliotheek. Ik begon met *Winnie the Pooh*, *Arendsoog* en de boeken van Alistair MacLean (*Kanonnen van Navarone*). Ik las veel spionage- en avonturenromans. Dat is geen literatuur te noemen, maar moet dat dan? Ik heb geen elitair idee van literatuur. Literatuur bewijst zichzelf, dat hangt niet af van het bandje of van de uitgever, zelfs niet van de auteur. Dat hangt van de kwaliteit van het geschrevene af. Goede literatuur zijn die boeken, die de schrijver overleven en dat kun je niet van tevoren vaststellen. Maar de vraag of iets literatuur is of niet, interesseert mij niet zo. Ik lees gewoon een mooi boek. Een van de laatste boeken die ik las, is *De traagheid* van Milan Kundera. Ik heb alles van hem. Ik vind ze niet allemaal even goed; *Onsterfelijkheid* vind ik de beste. En onlangs heb ik *De gebroeders Karamazov* van Dostojevski gelezen. Ik had het eerder gelezen, maar ik heb er toen niet veel van begrepen. Ik was er waarschijnlijk te jong voor. Er zijn boeken waar je een bepaalde leeftijd voor moet hebben. Helaas heb ik het boek op een conferentie in mijn stoel laten liggen. Ik schaf het toch maar weer aan, want ik vond het intrigerend. Ik zet het niet op mijn verlanglijstje, daar staan geen boeken op. Dat is een principe. Boeken horen bij mijn werk. Op mijn verlanglijst staan andere dingen,

4

meestal iets in de sfeer van de muziek. Ik luister graag naar muziek, en ik musiceer in bescheiden mate zelf ook. Ik speel gitaar. Popmuziek; ik kom uit die generatie, ik ben van '55. Ik beschouw die voorliefde niet als een andere kant van mezelf. Ik versta mezelf als een werelds theoloog en ik vind dat een theoloog ook zo moet zijn. Hij moet met beide benen op de aarde staan; trouw zijn aan de aarde, zoals Nietzsche en Bonhoeffer dat zeggen. Ik geniet dus met volle teugen van de goede schepping en daar hoort de profane muziek ook bij.

Als ik drie weken naar een onbewoond eiland zou gaan, zou ik mijn gitaar meenemen en wat boeken. De verzamelde werken van Heinrich Heine staan mij al tijden aan te kijken. Ik neem daar een deeltje van mee. En dan een klassieker, zoals Augustinus' *De staat van God*. Ik heb daar gedeelten uit gelezen, maar ik zou het nu helemaal willen lezen. Het is een soort oerboek. Literatuur waarover je kunt mijmeren en mediteren, daar houd ik erg van. Een bijbel? Ik wou daar niet mee beginnen, maar ik denk het wel. Die hoort bij de standaard-uitrusting. Dat zou voor theologen natuurlijk het geval moeten zijn, maar voor ethici is het helemaal niet vanzelfsprekend dat ze bijbellezen. Als ethicus lees je veel filosofie en om een bijbelboek eens lekker van voren naar achteren te lezen, is drie weken op een eiland helemaal niet gek. Echt zin in zo'n verbanning heb ik niet. Een paar dagen vind ik wel prachtig, maar een mens bestaat niet alleen uit boeken. Ik heb ook graag mensen om mij heen met wie ik praten kan. En drie weken zon-

der krant zou ik een ramp vinden. Ik ben een echte krantenfreak, ik moet iedere dag drie kranten tot mij nemen. 's Morgens *Trouw*, 's avonds de *NRC* en dan nog een regionale krant. Als je de krant leest, heb je weer het gevoel dat je tot de bewoonde wereld behoort. Ik beschouw de krant, afhankelijk van het tijdstip van de dag, als een voorgerechtje of een toetje. Je leest hem spelenderwijs, dat kost geen inspanning. Als ik moe ben, dan maak ik muziek of ik kijk tv. En als ik heel erg moe ben, maakt het niet uit waar ik naar kijk. Dan zap ik wat. Na tien is er nog het nieuws en *Nova*, en dan val ik om van de slaap. Ik blijf zelden wakker voor een stevige film. En opnemen doe ik weinig. Met de video kun je jezelf wijsmaken dat je nog wat doet met de din-

5

gen die je hebt moeten missen. Maar ik ken heel wat mensen die van alles opnemen, en die er nooit toe komen die banden af te zien." ■

Prof.dr. Frits de Lange is hoogleraar ethiek aan de Theologische Universiteit van de Gereformeerde Kerken in Nederland te Kampen.

Gevoel voor verhoudingen: God, evolutie en ethiek; 1997; ISBN 90 242 9272 7; 245 blz.; ca. f 34,50

Ieder voor zich? Individualisering, ethiek en christelijk geloof; 1994; ISBN 90 242 8230 6; 188 blz.; f 35,90

Geloven in de minderheid? (F. de Lange red.); 1994; ISBN 90 242 2068 8; 210 blz.; f 35,90

Onszelf als een ander; 1993; ISBN 90 242 6918 0; 78 blz.; f 22,50

6

Gevoel voor verhoudingen

In deze nader uitgewerkte inaugurele oratie spreekt de auteur zijn onvrede uit over het feit dat in de ethiek vaak niet meer de grote bestaansvragen doorklinken en ter hand worden genomen. Voor die grote bestaansvragen worden we doorverwezen naar de hedendaagse natuurwetenschappen met hun evolutionair wereldbeeld. Zo rijzen twee centrale vragen bij de auteur die in dit boek aan de orde komen: Wat betekent het voor de theologie en de ethiek als wij dit evolutionaire wereldbeeld tot uitgangspunt nemen, en wat kan de bijdrage zijn van een theologische ethiek aan een zinvolle interpretatie van dit wereldbeeld? Daartoe verkent de auteur het huidige wereldbeeld, en daarna 'het' huidige evolutionaire wereldbeeld. Moet in dat wereldbeeld de verhouding tussen natuur en moraal niet nader worden geformuleerd? Er bestaat dan wel een evolutionaire verklaring van de moraal, maar dat wil niet zeggen dat daarin ook een rechtvaardiging van de moraal gevonden kan worden. Belangrijk is natuurlijk het slot: Wat betekent dit wereldbeeld voor onze visie op God? Moet er naar een andere verbeelding van God worden gezocht en ondergaat de christelijke ethiek dan een verandering als ze niet meer uit de vaststaande wil van God afgeleid kan worden? Of zijn er soms andere wegen, die van het procesdenken, het pan-en-theïsme, accent op de immanente transcendentie van God...?

Frits de Lange

Gevoel voor

verhoudingen.

God, evolutie en ethiek

Kok, Kampen; 1997;

245 pag.;

ISBN 90 242 9272 7; ca. f 34,50

1